

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research methodology) และใช้แนวทางการศึกษาเชิงปรากฏการณ์นิยม (phenomenology) ที่เป็นทฤษฎีฐานราก (grounded theory) ซึ่งนภาภรณ์ หะวานนท์และคณะ (2543) อธิบายว่าเป็นทฤษฎีที่ได้จากการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคม โดยทฤษฎีจะถูกร่าง (construct) และได้รับการตรวจสอบ (verify) โดยการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ทางสังคมอย่างเป็นระบบ การสร้างทฤษฎีฐานรากอาศัยกระบวนการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์ เช่น การสัมภาษณ์ระดับลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การจัดสนทนากลุ่มและการวิเคราะห์เอกสาร โดยข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์จะต้องเป็นข้อมูลที่ทำให้รายละเอียดเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางสังคม ในเรื่องศึกษาอย่างรอบด้าน การบันทึกข้อมูลในลักษณะนี้มีกษณะการบรรยายเหตุการณ์ ประสบการณ์ของคน การเรื่องเล่าสภาพสังคม ซึ่งการบรรยายอย่างละเอียดนี้ เป็นความพยายามที่จะทำความเข้าใจถึงความหมาย ประสบการณ์ การกระทำหรือเหตุการณ์ต่างๆ เพื่อจะช่วยให้ผู้วิจัยตีความปรากฏการณ์นั้นๆ ได้ตรงตามความหมายกับสิ่งที่เกิดขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจปรากฏการณ์ที่ศึกษา ดังนั้นการศึกษาเพื่อสร้างทฤษฎีฐานรากให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือสามารถเสนอข้อสรุปเชิงทฤษฎีจากการศึกษาปรากฏการณ์ภาวะผู้นำครูในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนระดับประถมศึกษา โดยทำความเข้าใจถึงลักษณะของภาวะผู้นำครู ปัจจัยที่มีอิทธิพลยุทธศาสตร์และเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการใช้ยุทธศาสตร์ รวมทั้งผลสืบเนื่องที่เกิดขึ้นจากภาวะผู้นำครูในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยผู้วิจัยได้วิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับดังต่อไปนี้

1. การเลือกพื้นที่ในการศึกษา (field)

การเลือกพื้นที่ศึกษา เป็นขั้นตอนที่สำคัญมากต่อการได้มาซึ่งข้อมูลที่ตรง และเพียงพอสำหรับการอธิบายปรากฏการณ์ที่ต้องการศึกษา ดังนั้น การเลือกพื้นที่ศึกษา จึงต้องกระทำอย่างรอบคอบโดยอาศัยการเลือกเชิงทฤษฎี (theoretical sampling) ซึ่งมี หลักการที่สำคัญของการเลือกพื้นที่ศึกษาคือต้องเป็นพื้นที่ที่สอดคล้องและตรงตาม วัตถุประสงค์การวิจัย คำถามการวิจัยและกรอบแนวคิดพื้นฐานในการวิจัย ซึ่งการวิจัย ครั้งนี้ได้กำหนดพื้นที่ศึกษาไว้ดังนี้ คือ เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 1.200 คน มีความโดดเด่นเป็นพิเศษในด้านการพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เป็นการพัฒนาที่เกิดจากความร่วมมือจากชุมชนและท้องถิ่นและเป็นโรงเรียนที่หน่วยงาน ต้นสังกัดประกาศเป็นโรงเรียนดีเด่น และจัดการศึกษาเป็นไปตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 คือเป็น สถานศึกษาที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการ จัดระบบโครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษายึดหลักการกระจายอำนาจและการมี ส่วนร่วมของชุมชนบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ซึ่งโรงเรียนที่ศึกษาครั้งนี้เป็นโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จอย่างยิ่ง สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ และศึกษาดูงานของโรงเรียนอื่นๆ เกี่ยวกับการพัฒนาโรงเรียนให้ได้มาตรฐานและมี คุณภาพสูง และมีผลงานเป็นที่ยอมรับในวงการศึกษาอันจากการบริหารจัดการโรงเรียน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

ผู้วิจัยได้สืบเสาะหาข้อมูลเพื่อให้ได้โรงเรียนที่มีลักษณะตามเกณฑ์และเงื่อนไข ที่กำหนดโดยเริ่มต้นจากการขอข้อมูลจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 5 แห่ง ที่เป็นพื้นที่ ในจังหวัดเดียวกับผู้วิจัยอาศัยอยู่ ทั้งนี้เพื่อให้สามารถเดินทางไปร่วมกิจกรรมต่างๆ ในพื้นที่ ศึกษาได้โดยสะดวกซึ่งจะต้องมีระยะทางไม่ไกลจนเกินไป เนื่องจากในระหว่างดำเนินการ เก็บข้อมูลผู้วิจัยต้องคลุกคลีอยู่ในพื้นที่ที่ศึกษาเป็นระยะเวลาต่อเนื่องยาวนานพอสมควร โดยได้ขอความอนุเคราะห์ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระบุชื่อโรงเรียนดีเด่น (outstanding school) ของเขตพื้นที่การศึกษาละ 5 แห่ง ที่เป็นไปตามเงื่อนไขที่สำคัญ คือ ต้องเป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ ที่มีการใช้หลักสูตรท้องถิ่นที่มีคุณภาพและมีการพัฒนาโรงเรียนให้ได้มาตรฐาน และมีคุณภาพสูง โดยเกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชน

อย่างชัดเจนและเป็นที่ยอมรับจากผู้ปกครอง ประชาชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและได้รับการยกย่องชมเชยจากหน่วยงานต้นสังกัด รวมทั้งเป็นโรงเรียนที่เคยผ่านการประเมินจากกระทรวงศึกษาธิการให้เป็นสถานศึกษาพอเพียง โรงเรียนดีศรีตำบล โรงเรียนสีขาว โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนสุจริต การที่ผู้วิจัยกำหนดเงื่อนไขโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ (ขยายโอกาสทางการศึกษา) ดังกล่าวเป็นพื้นที่วิจัยครั้งนี้ เพื่อให้เกิดความมั่นใจได้ว่าโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ ได้ผ่านกระบวนการคัดเลือกหลายขั้นตอนและมีหลักเกณฑ์ในการประเมินและคัดเลือกซึ่งเป็นที่รับรู้โดยทั่วไปของหน่วยงานทางการศึกษา อาทิ เช่นโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกให้ได้เป็นสถานศึกษาพอเพียง โรงเรียนดีศรีตำบล โรงเรียนสีขาว โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนสุจริต ต้องเป็นโรงเรียนที่สามารถจัดการศึกษาได้มาตรฐาน และมีคุณภาพ ตามหลักเกณฑ์ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ผู้วิจัยจึงพิจารณาเลือกโรงเรียนที่เป็นสถานศึกษาพอเพียง โรงเรียนดีศรีตำบล โรงเรียนสีขาว โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนสุจริต ที่มีการพัฒนาหลักสูตรและใช้หลักสูตรท้องถิ่นที่มีคุณภาพ และเหมาะสมกับบริบท ส่งผลให้นักเรียนมีคุณภาพที่บรรลุตามหลักสูตรและสอดคล้องตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย ประเด็นคำถามการวิจัย และกรอบแนวคิดพื้นฐานในการวิจัยโรงเรียนชุมชนสามัคคี (นามสมมติ) ที่ผู้วิจัยเลือกเป็นพื้นที่ศึกษา เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนโรงเรียนแห่งนี้ จัดการศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และเปิดให้บริการตั้งแต่ชั้นอนุบาล ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนชุมชนสามัคคี (นามสมมติ) ตั้งอยู่ห่างจากตัวอำเภอซึ่งเป็นเขตปกครองท้องถิ่นมีระยะทางประมาณ 10 กิโลเมตร ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีลักษณะตรงตามที่กำหนดไว้ในเงื่อนไขทุกประการ เมื่อสังเกตจากทางกายภาพจะเห็นว่าเป็นโรงเรียนที่จัดภูมิทัศน์สวยงาม สะอาดร่มรื่น แตกต่างจากโรงเรียนขนาดใหญ่ที่ตั้งอยู่โดยทั่วไปอย่างชัดเจนนอกจากนี้ จุดแข็งของโรงเรียนชุมชนสามัคคี (นามสมมติ) ที่เป็นข้อสรุปจากเอกสารรายงานการประเมินภายในของโรงเรียน มีประเด็นที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

1. โรงเรียนภาคภูมิใจที่ได้ประสบความสำเร็จใน ด้านต่างๆ เช่น โรงเรียนได้รับการคัดเลือกจากกระทรวงศึกษาธิการให้ได้รับการคัดเลือกเป็นสถานศึกษาพอเพียง โรงเรียนดีศรีตำบล โรงเรียนสีขาว โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนสุจริต ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้รับการคัดเลือกโรงเรียนห้องสมุดดีเด่น ประเภทโรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนได้พัฒนาด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม ให้มีบรรยากาศที่ร่มรื่น สวยงามและปลอดภัยจาก

มลภาวะและมลพิษต่างๆ มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักทั่วประเทศ นอกจากนี้ โรงเรียนมีความภาคภูมิใจที่มีผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงศึกษาธิการ มาเยี่ยมชมการบริหารจัดการของโรงเรียน เช่น ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ ชาวต่างประเทศ รวมทั้งหน่วยงาน/โรงเรียนต่างๆ มาศึกษาดูงานเป็นประจำ

2. โรงเรียนสามารถพัฒนาผู้เรียนบรรลุเป้าหมายตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกล่าวคือ ผู้เรียนทุกคนได้รับการพัฒนาทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ให้เป็นผู้ที่มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความรับผิดชอบ และความดีงาม มีจิตใจโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมีวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

3. ผู้บริหารโรงเรียน และครู มีการส่งเสริมการทำงานร่วมกันเป็นทีมประสานงานกับชุมชนและท้องถิ่น โดยการสร้างระบบการทำงานที่โปร่งใส ร่วมคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันตัดสินใจแก้ไขปัญหา มีวัฒนธรรมการทำงาน เสมือนหนึ่งเป็นครอบครัวเดียวกัน ผู้บริหารมีระบบกำกับ ติดตามการทำงานที่ดี ให้เกียรติ และยอมรับในความรู้ความสามารถของครู จึงทำให้ครูทุกคนมีความภาคภูมิใจที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาโรงเรียนจนมีเกียรติประวัติดีเด่นสำหรับโรงเรียนชุมชนสามัคคี (นามสมมติ) เป็นโรงเรียนดีเด่นขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีคุณสมบัติที่สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลหลักเกิดความเชื่อมั่นในกระบวนการที่ผู้วิจัยดำเนินการและมีความเต็มใจให้ข้อมูลต่างๆ ที่เป็นรายละเอียดในทุกประเด็นที่ศึกษา นอกจากนี้เพื่อผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์และแปลความหมายของข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ได้อย่างลึกซึ้งโดยมีเสรีภาพตามมาตรฐานทางวิชาการ ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องปกป้องผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยการใช้ชื่อของบุคคลผู้ให้ข้อมูลหลักตามตำแหน่งในการทำงานหรือตามบทบาทที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนและใช้ชื่อของโรงเรียน ชื่อสถานที่ และชื่อบุคคลในบางกรณี เป็นนามสมมติ

2. การเตรียมการและการเข้าสู่พื้นที่ศึกษา

โรงเรียนชุมชนสามัคคี คือโรงเรียนที่ผู้วิจัยได้เลือกตามเกณฑ์และเงื่อนไขที่เป็น การเลือกเชิงทฤษฎี เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในจังหวัดชายแดน (นามสมมติ)

ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน การเตรียมการในระยะเริ่มแรก ผู้วิจัยได้สร้างแนว
 คำถาม (guideline) โดยแนวคำถามที่สร้างขึ้นนี้ใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ระดับลึก
 (in-depth interview) การจัดสนทนากลุ่ม (focus group discussion) ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด
 โดยยึดกรอบความคิดพื้นฐานในการวิจัยเป็นแนวทางในการกำหนดประเด็นคำถาม เพื่อให้
 ได้คำถามที่ครอบคลุมในเรื่องเกี่ยวกับลักษณะ ปัจจัยที่มีอิทธิพล ยุทธศาสตร์และเงื่อนไข
 ที่ส่งผลต่อการใช้ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชน ตลอดจนผลสืบเนื่องที่เกิดจากการ
 ใช้ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชน โดยขอรับคำปรึกษาและการตรวจสอบคุณภาพ
 เครื่องมือดังกล่าวจากผู้เชี่ยวชาญการวิจัย แล้วนำแนวคำถามที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับ
 กลุ่มตัวอย่างที่อยู่นอกพื้นที่ศึกษา เพื่อเป็นการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือว่าข้อ
 คำถามดังกล่าวสามารถนำไปใช้ถามได้ตรงประเด็นหรือไม่ สามารถสื่อสารกับผู้ให้ข้อมูล
 หลักได้เข้าใจตรงกันหรือไม่ ผู้ตอบคำถามมีความเข้าใจและมีปฏิกิริยาอย่างไร ความ
 ต่อเนื่องของเนื้อหาและการตอบคำถามเป็นอย่างไร จากนั้นได้นำมาแก้ไขข้อบกพร่อง
 และปรับปรุงแนวคำถามให้สมบูรณ์และเหมาะสมยิ่งขึ้น จึงนำลงไปใช้เป็นแนวทางในการ
 เก็บข้อมูลในพื้นที่ศึกษาโดยมีความยืดหยุ่นในการนำไปใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์
 ซึ่งก่อนเข้าสู่พื้นที่ศึกษาและดำเนินการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ฝึกทบทวนการใช้แนวคำถาม
 เพื่อให้มองเห็นภาพรวมการใช้เครื่องมือดังกล่าวสามารถเก็บข้อมูลได้ครอบคลุม
 ครบถ้วนตามประเด็นคำถามการวิจัยในการวิจัยนี้ เครื่องมือหลักที่สำคัญที่สุดคือ ผู้วิจัย
 เองจึงได้เตรียมความพร้อมด้านองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี นโยบาย
 และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

โดยศึกษาค้นคว้าอย่างกว้างขวาง และลึกซึ้ง เพื่อให้ตกผลึกความรู้ที่สามารถ
 นำไปใช้แปลความและตีความให้เกิดความไวทางทฤษฎี ผู้วิจัยได้ศึกษาระเบียบวิธีวิจัย
 เชิงคุณภาพตามแนวทางการสร้างทฤษฎีฐานราก (grounded theory) ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้
 ถึงกระบวนการสร้างข้อสรุปเชิงทฤษฎีจากข้อมูลในปรากฏการณ์ โดยได้เข้ารับการ
 ฝึกอบรม

การเก็บข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพและอบรมการใช้โปรแกรม atlas/ti ซึ่งเป็น
 โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ที่มีความสำคัญ
 และจำเป็นต้องนำมาช่วยวิเคราะห์และประมวลผล นอกจากนี้แล้ว ผู้วิจัยยังได้เตรียม
 และทดลองฝึกใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็นช่วยในการเก็บข้อมูลภาคสนามเช่น
 เครื่องคอมพิวเตอร์ขนาดเล็กพร้อมอุปกรณ์ เครื่องบันทึกภาพเคลื่อนไหว เครื่อง

บันทึกเสียงแถบบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน สำหรับของที่ระลึกนั้นได้เตรียมไว้มอบให้ผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นสิ่งของที่มียาราคาเพียงเล็กน้อย เพื่อแสดงความขอบคุณผู้มีส่วนสำคัญในการให้ข้อมูลในพื้นที่ศึกษา

เพื่อให้การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่การศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อยราบรื่นและเป็นไปตามแบบแผนในระบบราชการ ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือจากผู้บริหารโรงเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยขอหนังสือราชการจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เพื่อขอความร่วมมือจากทางโรงเรียนให้ผู้วิจัยได้เข้าทำการศึกษาและเก็บข้อมูลจากบุคลากรในโรงเรียนและในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง สำหรับตัวผู้วิจัยเองได้ขอความร่วมมือและทำความเข้าใจกับทางโรงเรียนด้วยตนเองโดยแสดงตนอย่างเปิดเผยว่าเป็นผู้วิจัยที่มีความสนใจการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนแห่งนี้ และขอเข้าไปร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน และชุมชนอย่างเป็นทางการ รวมทั้งการสร้างความสัมพันธ์ในหลายรูปแบบ เพื่อก่อให้เกิดความคุ้นเคยและความไว้วางใจกัน ในระหว่างผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลหลักการเข้าไปในพื้นที่ศึกษานั้น ผู้วิจัยได้แนะนำตนเองให้บุคลากรในโรงเรียนและชุมชนเพื่อให้ทราบประวัติส่วนตัวโดยจัดทำแผ่นพับที่มีรายละเอียดพอสังเขปและแนะนำตัวต่อที่ประชุมรวมทั้งได้แจ้งวัตถุประสงค์การมาทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนแห่งนี้ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะนำไปศึกษาและนำเสนอเป็นข้อสรุปเชิงทฤษฎีต่อไป หลังจากนั้นจึงสร้างความสัมพันธ์ (rapport) โดยการทำความรู้จักและผูกมิตรกับคณะครูในโรงเรียนและคนในชุมชนให้มากยิ่งขึ้น โดยเข้าร่วมประชุมของคณะครู การประชุมผู้ปกครองนักเรียน และเข้าประชุมร่วมกับชุมชน เพื่อให้คณะครูในโรงเรียนและคนในชุมชนมีความรู้สึกเหมือนผู้วิจัยเป็นครูคนหนึ่งของโรงเรียนซึ่งสร้างความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกันรวมทั้งได้สร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีจากการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รับฟังความคิดเห็นจากคณะครูและคนในชุมชนอย่างกว้างขวางอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้คณะครูและคนในชุมชนเกิดความไว้วางใจและยอมรับผู้วิจัย นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ถือโอกาสเรียนรู้โครงสร้างทางสังคมทั้งในโรงเรียนและชุมชนจากทัศนะของคณะครูและคนในชุมชน ซึ่งวิธีการสร้างความสัมพันธ์นี้ ผู้วิจัยได้นำมาใช้ระยะแรกในพื้นที่ศึกษาจนกระทั่งมั่นใจว่าผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนคณะครู คณะกรรมการสถานศึกษา นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน และผู้นำชุมชน เป็นต้น มีความรู้สึกที่ผู้วิจัยเป็นคนที่มีความสนิทสนมคุ้นเคยกันเป็นอย่างดีพร้อมที่จะร่วมกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียนและชุมชน หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงศึกษาข้อมูลในพื้นที่ที่ศึกษา เริ่มจากลักษณะทางกายภาพ

ของโรงเรียนและชุมชน โดยได้ขอความร่วมมือจากครูที่เป็นคนในพื้นที่ที่อาศัยอยู่ในชุมชน และรู้จักคุ้นเคยกับคนในชุมชน รวมทั้งเป็นผู้ที่มีความรู้เรื่องชุมชนและโรงเรียนเป็นอย่างดี เป็นผู้นำทางแก่ผู้วิจัยในการสำรวจข้อมูลโรงเรียน และชุมชน ซึ่งทำให้ผู้วิจัยทราบ รายละเอียดของโรงเรียนและชุมชน ที่เป็นข้อมูลพื้นฐานที่แสดงถึงสภาพทั่วไปของพื้นที่ ที่ศึกษา คือ ที่ตั้งของชุมชนสถานที่สำคัญในชุมชน เส้นทางคมนาคม แหล่ง ทรัพยากรธรรมชาติ เส้นทางติดต่อกับชุมชนอื่นรวมถึงลักษณะทางกายภาพของโรงเรียน แผนผังแสดงที่ตั้งของโรงเรียน รายละเอียดที่ตั้งอาคารเรียน อาคารประกอบ บ้านพักครู เส้นทางเข้าออกโรงเรียน และรายละเอียดอื่นๆ ซึ่งจะทำให้เข้าใจความสัมพันธ์ของชุมชน และโรงเรียนชัดเจนมากขึ้น นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและ วิทยาลัย มีการพบปะ สนทนาอย่างไม่เป็นทางการกับคณะครูและคนในชุมชนและผู้วิจัย ได้นำมาพิจารณาเพื่อหาความสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งเป็นรายละเอียด ที่ทำให้ได้ข้อมูลที่ต้องการศึกษาครอบคลุม ครบถ้วน ตามประเด็นของการวิจัย

3. ผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informant)

การเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีเลือกเชิงทฤษฎี (theoretical sampling) (Strauss & Corbin, 1998) ซึ่งเป็นวิธีที่ไม่ได้กำหนดลักษณะเฉพาะของผู้ให้ข้อมูล หลักไว้ล่วงหน้าเริ่มต้นจากการเข้าถึงปรากฏการณ์ด้วยการสัมภาษณ์ระดับลึกผู้ให้ข้อมูล หลักรายแรกซึ่งเป็นบุคคลที่มีส่วนร่วมอยู่ในปรากฏการณ์นั้นๆ การสัมภาษณ์ทำไปพร้อมๆ กับการสังเกตปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องด้วย ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นระหว่างการเก็บข้อมูล เพื่อให้ได้มโนทัศน์ (concept) ในเรื่องที่ต้องการศึกษาแล้วจัดหมวดหมู่ (categorize) มโนทัศน์ต่างๆ ข้อสรุปเบื้องต้นเกี่ยวกับลักษณะปรากฏการณ์ บริบทหรือ เงื่อนไขที่นำมาใช้ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดขึ้นของปรากฏการณ์ ยุทธศาสตร์ และตลอดจนผลสืบเนื่องที่เกิดจากการเกิดปรากฏการณ์นั้น บริบทการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งจะเป็นตัวกำหนดว่า ยังต้องการข้อมูลจากแหล่งใดหรือจากใคร เพื่อนำมาใช้ในการ ปรับเปลี่ยนหรือยืนยันข้อสรุปที่ได้ในครั้งแรก จากนั้นผู้วิจัยจึงเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อ สัมภาษณ์เป็นรายต่อไปโดยเชื่อว่าจะเป็นผู้ให้ข้อมูลที่แตกต่างไปจากมิติ (dimensions) และคุณสมบัติ (properties) ของกลุ่มมโนทัศน์ที่พบจากการสัมภาษณ์ระดับลึกที่ผ่านมา (negative case) ส่วนการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อสัมภาษณ์ระดับลึกรายต่อไป ผู้วิจัย เลือกโดยคำนึงถึงความแตกต่างของความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มมโนทัศน์ การเลือกผู้ให้

ข้อมูลหลักในลักษณะเช่นนี้ดำเนินการต่อไปเรื่อยๆ เมื่อผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลแล้วและมีความมั่นใจว่าแบบแผนต่างๆ ของกลุ่มมโนทัศน์ที่เกิดขึ้นนั้นซ้ำกันจนเป็นแบบแผนที่แน่นอน แม้ว่าจะสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักรายอื่นๆ ต่อไปก็ไม่ได้ข้อมูลใหม่เพิ่มเติมอีก ผู้วิจัยจึงหยุดศึกษาข้อมูลการสัมภาษณ์ระดับลึก สำหรับผู้ให้ข้อมูลหลักนั้น ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางเลือกไว้อย่างกว้างๆ ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 10 กลุ่ม มีรายละเอียด ดังตาราง 2

ตาราง 2 รายละเอียดและจำนวนผู้ให้ข้อมูลหลัก

กลุ่มที่	ตำแหน่ง / สถานะ	จำนวนผู้ให้ข้อมูล
1	กลุ่มผู้บริหาร ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนสามัคคี	1 คน
2	กลุ่มผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา	2 คน
3	กลุ่มครู ประกอบด้วย ครูผู้สอนและครูประจำชั้นและครูผู้สอนก่อนประถมศึกษา	7 คน
4	กลุ่มกรรมการสถานศึกษา ประกอบด้วย ประธานกรรมการกรรมการซึ่งเป็นตัวแทนจากองค์ประกอบอื่นและผู้ทรงคุณวุฒิ	8 คน
5	กลุ่มผู้ปกครองนักเรียน ประกอบ ผู้ปกครองซึ่งมีบุตรหลานเรียนอยู่ในโรงเรียนชุมชนสามัคคี	6 คน
6	กลุ่มคนในชุมชน ประกอบด้วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชนที่มีอาวุโสและผู้นำกลุ่มพัฒนาในชุมชน	4 คน
7	กลุ่มผู้บริหารโรงเรียนที่ใกล้เคียง 2 คน	2 คน
8	กลุ่มนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 2 - 3 ผู้นำนักเรียนและนักเรียนดีเด่น	3 คน
9	กลุ่มผู้ให้การนิเทศ ได้แก่ หัวหน้ากลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา	2 คน
10	กลุ่มผู้มาศึกษาดูงาน ได้แก่ ตัวแทน คณะครูและผู้บริหารจากโรงเรียนต่างๆ ที่เคยมาศึกษาดูงาน	2 คน
	รวมทั้งสิ้น	37 คน

เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์และเชื่อถือได้ ผู้วิจัยใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นเวลายาวนานและต่อเนื่อง โดยมีการสังเกตภาคสนามอย่างจริงจังและใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) และใช้แหล่งที่มาของข้อมูลแตกต่างกัน ผู้วิจัยเป็นผู้ศึกษาข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ระดับลึกด้วยตนเอง โดยใช้เครื่องบันทึกเสียงในระหว่างสัมภาษณ์ แล้วนำมาถอดข้อความอย่างละเอียดคำต่อคำ เพื่อจัดหมวดหมู่และวิเคราะห์อย่างเป็นระบบต่อไป

4. การเก็บข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม เน้นให้มีความยืดหยุ่นและสามารถเปลี่ยนแปลงได้ในระหว่างที่ศึกษา การสัมภาษณ์มีบทบาทสำคัญมากในการเก็บรวบรวมข้อมูลต้องใช้การสังเกตการใช้เอกสาร และบันทึกเสียงประกอบในการตอบคำถามด้วย เพื่อให้ข้อมูลที่ได้เป็นมุมมองและเป็นปากเป็นเสียงของคนที่กำลังศึกษา (Strauss & Corbin, 1998) ดังนั้นเพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างละเอียดและครบถ้วนเกี่ยวภาวะผู้นำครูในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนระดับประถมศึกษา ตามคำถามการวิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการหลักในการศึกษาและรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) การสัมภาษณ์ระดับลึก (in – depth interview) 2) การจัดสนทนากลุ่ม (focus group discussion) 3) การสังเกตและจดข้อมูลภาคสนาม (observation and field-note) และ 4) การวิเคราะห์เอกสาร (document analysis) ซึ่งจะได้กล่าวถึงตามลำดับ ดังต่อไปนี้

4.1 การสัมภาษณ์ระดับลึก (in-depth interview)

ในการดำเนินการสัมภาษณ์ระดับลึก ได้มีแนวคำถามซึ่งมีลักษณะเป็นหัวข้อสนทนากว้างๆ หรือเป็นคำถามปลายเปิด ใช้เป็นแนวทางสำหรับการพูดคุยกับผู้ให้ข้อมูลหลักอย่างไม่เป็นทางการ มีการเปิดประเด็นการสนทนาที่ได้เตรียมการไว้ล่วงหน้าได้ส่วนหนึ่ง และอาจจะมีประเด็นอื่นเพิ่มเติมในระหว่างการสัมภาษณ์ เพื่อให้การเข้าถึงปรากฏการณ์เป็นไปอย่างเปิดกว้าง ไม่ยึดติดอยู่กับแนวคิดใดแนวคิดหนึ่ง หรือแนวคิดที่ผู้วิจัยมีไว้ล่วงหน้าเท่านั้น คำถามเพื่อการสัมภาษณ์ระดับลึก จึงเป็นการถามในสิ่งที่เป็นปรากฏการณ์จริง เช่น ถามเกี่ยวกับภูมิหลังความรู้ความเข้าใจ ประสบการณ์หรือพฤติกรรม เพื่อค้นหาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ สามารถเชื่อมโยงการสัมภาษณ์

เพื่อเข้าสู่ประเด็นที่ต้องการอย่างลึกซึ้งได้ สามารถตรวจสอบความเข้าใจให้ตรงกันระหว่างผู้สัมภาษณ์กับผู้ให้สัมภาษณ์ และผู้ถูกสัมภาษณ์ยังสามารถลำดับเหตุการณ์ที่ประสบและถ่ายทอดจากทัศนะของตนเองได้ นอกจากนี้ผู้สัมภาษณ์ยังสามารถสังเกตพฤติกรรมต่างๆ เช่น สีหน้า ท่าทาง แววตา น้ำเสียงและความรู้สึกของผู้ให้สัมภาษณ์ สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นประโยชน์สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัยทั้งสิ้น การสัมภาษณ์แต่ละครั้งมีช่วงเวลาไม่เท่ากันโดยทั่วไปจะใช้เวลาประมาณ 30 - 90 นาที หรือในบางกรณีมีการขอพูดคุยหลายครั้ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเครื่องมือและประสบการณ์ที่ผู้ให้ข้อมูลหลักต้องการถ่ายทอดให้กับผู้วิจัย ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์ด้วยตัวเองเป็นส่วนใหญ่ รวมทั้งไม่มีการชี้แนะทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลหลักตอบไปในแนวทางที่ผู้วิจัยต้องการ ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความเข้าใจให้ตรงกันกับผู้ให้ข้อมูลหลักและสรุปประเด็นตามแนวคำถาม (guideline) เป็นระยะๆ พร้อมทั้งสังเกตพฤติกรรมในการให้ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลหลักไปพร้อมกัน เพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัย สำหรับกรอบที่ใช้เป็นแนวคำถามหลักเพื่อให้ได้ข้อสรุปเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนดีเด่นขนาดใหญ่ มีปรากฏอยู่ในภาคผนวกของการวิจัย

4.2 การจัดสนทนากลุ่ม (focus group discussion)

การเก็บข้อมูลโดยการจัดสนทนากลุ่มเพื่อทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงทัศนะความคิด การมีมุมมองและมูลเหตุจูงใจของผู้ที่เราต้องการศึกษา กลุ่มสนทนาแต่ละกลุ่มประกอบด้วยผู้เข้าร่วมสนทนาจำนวน 5 - 8 คน ซึ่งได้รับเชิญมาพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา โดยในการดำเนินการมีผู้นำการสนทนาเป็นผู้จุดประเด็นการสนทนาในหัวข้อต่างๆ และกระตุ้นให้ผู้ร่วมสนทนาพูดคุยอย่างอิสระและเป็นกันเองมากที่สุด โดยทั่วไปผู้ที่ได้รับเชิญมาร่วมสนทนาในแต่ละกลุ่มจะมีประสบการณ์และภูมิหลังที่คล้ายคลึงกัน เพื่อให้ผู้ร่วมสนทนา มีความสบายใจที่จะพูดคุยและแสดงทัศนะของตนได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้บรรยากาศของการจัดสนทนากลุ่มจะต่างจากการสัมภาษณ์ระดับลึกตรงที่การจัดสนทนากลุ่มจะอาศัยบรรยากาศและพลวัตของกลุ่มช่วยกระตุ้นให้บางคนที่อาจแสดงความคิดเห็นได้ยากสามารถแสดงทัศนะของตนได้ดีกว่าการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว นอกจากนี้จุดประสงค์ของการจัดสนทนากลุ่มจะแตกต่างไปจากการสัมภาษณ์ระดับลึก เช่น ข้อมูลที่ได้รับจากการจัดสนทนากลุ่มจะไม่เน้นที่ประวัติส่วนตัวหรือรายละเอียดของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับผู้สนทนาแต่ละคน แต่จะเน้นถึงการมีมุมมอง ทัศนะและความคิดเห็น

ที่ผู้ร่วมสนทนา มีต่อสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนและท้องถิ่นของตนเอง ข้อมูลจากการจัดสนทนากลุ่มและจากการสัมภาษณ์ระดับลึกจะสามารถนำมาประกอบกัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องที่ต้องการศึกษาได้อย่างสมบูรณ์

แนวทางในการคัดเลือกสมาชิกเพื่อเข้าร่วมในการสนทนากลุ่มที่ถือว่าเป็นบุคคลที่สามารถให้คำตอบในการศึกษาได้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการศึกษามากที่สุด ผู้วิจัยได้แบ่งการจัดสนทนากลุ่มออกเป็น 2 กลุ่มเพื่อให้สมาชิกผู้ร่วมสนทนาแต่ละกลุ่มมีภูมิหลังและคุณลักษณะบางประการคล้ายคลึงกัน คือกลุ่มคณะครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนจำนวน 7 คน และกลุ่มที่อยู่นอกโรงเรียน ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มพัฒนา ตัวแทนผู้ประกอบการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่นๆ จำนวน 8 คน การสนทนาทั้งสองกลุ่มจัดขึ้นที่โรงเรียนชุมชนสามัคคีโดยแต่ละกลุ่มใช้เวลาประมาณ 3 ชั่วโมง ผลการจัดสนทนากลุ่มทำให้ผู้วิจัยสามารถศึกษาถึงความคิดและทัศนคติของคนในแต่ละกลุ่มได้อย่างลึกซึ้งและนำข้อมูลที่ได้จากแต่ละกลุ่มมาเปรียบเทียบกับข้อสรุปที่ได้จากการสัมภาษณ์ระดับลึก เพื่อหาความคล้ายคลึง หรือความแตกต่างที่เกิดขึ้นในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวิธีการดังกล่าวข้างต้น

4.3 การสังเกตและจดบันทึก (observation and field - note)

การเก็บข้อมูลด้วยการสังเกตและจดบันทึกเป็นการเฝ้าดูสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้น อย่างมีจุดมุ่งหมายตามที่กำหนดไว้ เพื่อพิจารณาหาความสัมพันธ์ของสิ่งที่เกิดขึ้นกับสิ่งอื่นๆ สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพนี้ใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในระยะแรกของการเข้าสู่พื้นที่คือ การสำรวจโรงเรียนและชุมชน ซึ่งเป็นการสังเกตโดยตรง หลังจากนั้นจึงใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมอย่างไรก็ตาม การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมมากกว่าการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยในการสังเกตจะไม่เพียงแต่ยึดประเด็นปัญหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นหลักในการสังเกตเท่านั้น แต่ยังสามารถนำหลักการสังเกตมาใช้เป็นกรอบในการสังเกตและจดบันทึกอีกด้วยโดยทำการสังเกตเพื่อรวบรวมข้อมูลไปใช้ประกอบการสัมภาษณ์ระดับลึก ดังนี้

4.3.1 สังเกตบริบทของโรงเรียน เช่น ที่ตั้ง สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของโรงเรียน ชุมชนรอบโรงเรียน ทรัพยากรของโรงเรียน การบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนที่เกี่ยวข้อง

4.3.2 สังเกตบรรทัดฐานทางสังคมของโรงเรียน เช่น วิถีประชา จารีต ประเพณี กฎเกณฑ์ ระเบียบและแนวปฏิบัติการภาวะผู้นำครูในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

4.3.3 สังเกตวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตในโรงเรียนและชุมชน โดยสังเกตจากกิจวัตรประจำวัน ที่เกี่ยวกับการภาวะผู้นำครูในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

4.3.4 สังเกตแบบแผนการดำรงชีวิตของผู้บริหาร ครู ผู้นำชุมชนและผู้เกี่ยวข้องที่มีบทบาทเกี่ยวกับการภาวะผู้นำครูในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

4.3.5 สังเกตการณ์ทำงานของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการศึกษาโดยใช้การสังเกตนี้ ผู้วิจัยจัดบันทึกและบันทึกภาพไว้เพื่อนำไปใช้ประกอบกับการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ระดับลึก การจัดสนทนากลุ่ม และการศึกษาเอกสาร เพื่อเป็นการตรวจสอบข้อมูลเรื่องเดียวกันที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างหลากหลายวิธี (theoretical triangulation)

4.4 การวิเคราะห์เอกสาร (document analysis)

การวิเคราะห์เอกสาร เป็นการเก็บข้อมูลอีกวิธีหนึ่งนอกเหนือไปจากการสัมภาษณ์ระดับลึก การจัดสนทนากลุ่มและการสังเกตและการจดบันทึก ซึ่งเป็นวิธีการหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นเอกสารทั้งที่เป็นปรากฏการณ์ที่ต้องการศึกษา สภาพแวดล้อมและบริบททางสังคมที่ปรากฏการณ์นั้นเกิดขึ้น ข้อมูลเอกสารดังกล่าวมีหลายประเภท เช่น เอกสาร สมุดบันทึก รายงานการประชุม สถิติและข้อมูลหลักฐานอื่นๆ ที่มีอยู่ตามปกติ ข้อมูลเอกสารที่นำมาศึกษาและวิเคราะห์เป็นเอกสารขั้นต้นและเอกสารชั้นรอง สำหรับเอกสารขั้นต้นหมายถึงเอกสารที่เป็นข้อมูลหรือหลักฐานที่เป็นต้นฉบับส่วนเอกสารชั้นรองหมายถึงข้อมูลหลักฐานที่มีผู้รวบรวมไว้แล้ว ซึ่งผู้วิจัยให้ความสำคัญกับเอกสารขั้นต้นเป็นลำดับแรก เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือในการวิเคราะห์เอกสารผู้วิจัยได้วิเคราะห์เนื้อหาในเอกสารรวมทั้งสิ้น 15 รายการ แล้วบันทึกลงในแบบฟอร์มของการวิเคราะห์เอกสารตามประเด็นที่ต้องการศึกษา และมีการตรวจสอบยืนยันความถูกต้องของข้อมูลแต่ละประเด็นจากเอกสารหลายฉบับ รวมทั้งได้ใช้ผลการวิเคราะห์ที่เป็นส่วนของเนื้อหาจากเอกสารต่างๆ นี้ควบคู่ไปกับการเก็บข้อมูลด้วยวิธีอื่น เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจปรากฏการณ์ที่ศึกษา ซึ่งเอกสารต่างๆ เป็นของทางราชการ สำหรับเอกสาร หลักฐานต่างๆ ที่นำมาใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ ประกอบด้วย

4.4.1 สมุดหมายเหตุรายวัน

4.4.2 เอกสารอัดสำเนา ธรรมนูญโรงเรียน

- 4.4.3 สมุดบันทึกการประชุมทางวิชาการของโรงเรียน
- 4.4.4 เอกสารอัตรากำลังรายงานผลการดำเนินงานโครงการตาม
แผนปฏิบัติการประจำปี
- 4.4.5 เอกสารอัตรากำลัง โครงการส่งเสริมการประกันคุณภาพภายใน
สถานศึกษา
- 4.4.6 เอกสารหลักสูตรสถานศึกษาสาระการเรียนรู้ เกี่ยวกับท้องถิ่น
- 4.4.7 เอกสารหน่วยการจัดการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้เกี่ยวกับ
ท้องถิ่น
- 4.4.8 ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น
- 4.4.9 เอกสารอัตรากำลัง แผนนิเทศติดตามประเมินผลของโรงเรียน
- 4.4.10 เอกสารอัตรากำลังเอกสารเกี่ยวกับขอบข่ายงานและแนวทาง
ปฏิบัติงานบริหารโรงเรียน
- 4.4.11 เอกสารอัตรากำลัง รายงานการประชุมคณะกรรมการ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 4.4.12 เอกสารอัตรากำลัง แผนพัฒนาโรงเรียน ระยะ 5 ปี
(2551 – 2559)
- 4.4.13 เอกสารอัตรากำลังรายงานการประเมินคุณภาพภายนอก
- 4.4.14 เอกสารอัตรากำลังรายงานการประเมินโครงการทดลอง
ห้องเรียนคละชั้นเรียน
- 4.4.15 เอกสารอัตรากำลังประวัติของหมู่บ้าน
- 4.4.16 เอกสารการประชุมเครือข่ายผู้ปกครองนักเรียน
- 4.4.17 เอกสารสรุปผลงานดีเด่นของโรงเรียนได้รับคัดเลือกให้ได้รับ
รางวัลต่างๆ
- 4.4.18 เอกสารบันทึกการตรวจราชการและการตรวจเยี่ยม

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและการประมวลผล

การวิเคราะห์ข้อมูลและการประมวลผล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล
เป็นระยะในทุกๆ ครั้งที่สิ้นสุดการสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์หลักแต่ละคน โดยการ

ถอดเทปคำต่อคำและเขียนรายละเอียดข้อมูลที่ได้การสัมภาษณ์ออกมาทันที เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับการเลือกผู้ให้สัมภาษณ์คนต่อไป ผู้วิจัยอ่านอย่างละเอียดและทำความเข้าใจในทุกประเด็น จึงวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดว่าข้อมูลแต่ละเรื่องนั้นสื่อไปถึงเรื่องใดบ้าง ควรจะนำประเด็นใดมาพิจารณา โดยผู้วิจัยอาศัยความไวทางทฤษฎี (Theoretical sensitivity) ที่ได้จากการประสบการณ์ในการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของผู้วิจัยเอง การวิเคราะห์ข้อมูลเริ่มขึ้นเมื่อผู้วิจัยกำหนดประเภทของข้อมูลให้ได้ก่อน จากนั้นข้อมูลที่ได้มาก็จะแพร่กระจายไปตามแต่ละประเภทของข้อมูล เพื่อหาข้อขัดแย้งที่จะนำไปสู่การแก้ไขประเภทของข้อมูลต่อไป การสลับกันไปมาระหว่างการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งกระทำอย่างต่อเนื่องในลักษณะนี้ เรียกว่า “วิธีการเปรียบเทียบแบบคงที่”

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลจะมี 4 ขั้นตอน (Strauss & Corbin, 1998) ดังนี้

1. การเปิดรหัส (Open coding) ข้อมูลจะได้รับการวิเคราะห์อย่างละเอียดเพื่อหาความสอดคล้องที่จะสะท้อนประเภทหรือแก่นที่อยู่ในข้อมูล หลังจากแยกประเภทข้อมูลแล้ว ก็จะศึกษาต่อไป เพื่อหาคุณสมบัติที่จะแยกแยะข้อมูลแต่ละประเภทให้ได้ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วการเปิดรหัสคือการทำให้ข้อมูลลดลงเป็นหน่วยย่อย

2. การหาแก่นของรหัส (Axial coding) จะเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของข้อมูลที่เป็นประเภทใหญ่และย่อย โดยจะเน้นไปที่บริบทที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยทำงานสลับกันระหว่างการเก็บข้อมูล เปิดรหัสและหาแก่นของรหัส รวมทั้งการจัดประเภทและความสัมพันธ์ของข้อมูลต่างๆ

3. การเลือกรหัส (Selective coding) จะนำเอาประเภทและความสัมพันธ์มารวมกันเพื่อสร้าง “บท” ซึ่งจะอธิบายว่า “อะไรเกิดขึ้น” ในปรากฏการณ์ที่ศึกษา

4. การพัฒนาทฤษฎี (Development of a theory) ทฤษฎีในรูปของภาษารูปภาพ หรือสมมติฐาน จะเกิดขึ้นเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่สงสัย ทฤษฎีจะบอกลักษณะของปรากฏการณ์และอธิบายว่าเงื่อนไขหนึ่ง นำไปสู่การกระทำหนึ่ง ได้อย่างไร และการกระทำนั้นนำไปสู่การกระทำอื่นได้อย่างไร โดยจะเรียงลำดับเหตุการณ์เอาไว้ ในขั้นตอนนี้ผลลัพธ์ก็คือ ทฤษฎีได้มาจากข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้

ดังนั้น หลังจากเก็บข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยจึงได้ประมวลผลข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ต่อไปนี้

1. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาปรากฏการณ์จริงในพื้นที่ที่ศึกษา โดยได้จากการสัมภาษณ์ระดับลึก และการจัดสนทนากลุ่ม เพื่อนำมาจัดให้เป็นระบบ

ถอดเทปบันทึกเสียงคำต่อคำและจัดพิมพ์ข้อมูลลงเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรม window หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลเข้าโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เพื่อให้หมายเลขบรรทัด แล้วจึงพิมพ์ข้อมูลออกมา

2. นำข้อมูลทุกแฟ้มข้อมูลที่ให้หมายเลขบรรทัดไว้แล้วมาอ่านเพื่อทำความเข้าใจและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด จากนั้นทำการเปิดรหัส (Open coding) จัดหมวดหมู่ของข้อมูล (Categorize data) ตามคุณสมบัติ (Properties) ของมโนทัศน์ (concept) แต่ละกลุ่มและแยกข้อมูลที่มีความหมายสามารถใช้อธิบายเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชนออกจากข้อมูลที่ไม่มีความหมายและไม่เกี่ยวข้องกับวิจัย

3. ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยในการจัดหมวดหมู่ข้อมูล

4. นำข้อมูลทั้งหมดที่จัดหมวดหมู่แล้วมาแปลความหมายข้อมูล (Interpreting data) เพื่อเขียนคำอธิบายเกี่ยวกับลักษณะสาเหตุ/ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ที่มีอิทธิพล ยุทธศาสตร์และเงื่อนไข รวมทั้งผลสืบเนื่องของปรากฏการณ์การมีส่วนร่วมของชุมชน โดยอาศัยความไวทางทฤษฎี (Theoretical sensitivity) ที่ได้จากระยะการค้นคว้าในการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

5. สร้างมโนทัศน์เชิงทฤษฎี (Theoretical coding) เพื่อเชื่อมโยงข้อมูลกับแนวคิดทฤษฎี โดยอาศัยการตีความ (Interpretation) แล้วกำหนด (construct) ข้อเสนอ (proposition) และสร้างทฤษฎีจากฐานราก (Grounded theory) ต่อไป สำหรับโปรแกรม atlas/ti ซึ่งเป็นเครื่องมือช่วยในการจัดเรียงข้อมูลแยกแยะและจัดกลุ่มข้อมูลตามคุณสมบัติ (Properties) ของมโนทัศน์ (Concept) ที่ผู้วิจัยได้กำหนดรหัสข้อมูล (Code word) ไว้ซึ่งช่วยให้ผู้วิจัย สามารถกรองเอาแก่นแท้ของข้อมูลออกจากข้อมูลที่ได้มาจากพื้นที่ที่ศึกษาซึ่งมีรายละเอียดปลีกย่อยบางอย่างที่ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา และจะทำให้สามารถนำข้อมูลที่ผ่านการกลั่นกรองแล้ว มาใช้ในการจัดหมวดหมู่ของข้อมูล ตีความหมายข้อมูล สร้างมโนทัศน์เชิงทฤษฎี (Theoretical coding) และสร้างข้อสรุปเชิงทฤษฎีจากฐานราก (Grounded theory) ได้ การที่ผู้วิจัยได้นำโปรแกรมคอมพิวเตอร์มาใช้ในการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ในการวิจัย 2 ประการ ดังนี้

5.1 ใช้เรียบเรียงข้อมูลให้ง่ายต่อการให้ความหมายข้อมูล โดยการให้หมายเลขบรรทัดแยกข้อมูลที่ได้จากการศึกษา เพื่อผู้วิจัยได้ตีความข้อมูล และให้ความหมายข้อมูล หรือให้รหัสข้อมูล (Code word) ได้ง่ายขึ้น เนื่องจากข้อมูลที่พิมพ์และ

กำหนดหมายเลขบรรทัดไว้แล้ว เป็นตัวพิมพ์ที่ช่วยให้อ่านง่ายและมีหมายเลขบรรทัดกำกับ

5.2 หลังจากลงรหัสข้อมูล (Code word) เสร็จสิ้นแล้ว จึงใช้โปรแกรมแยกแยะและจัดกลุ่มข้อมูลตามรหัสข้อมูล ข้อมูลที่จัดกลุ่มแล้วถูกพิมพ์ออกมาเพื่อผู้วิจัยสามารถรวบรวมข้อมูลที่อยู่ในกลุ่มความหมายเดียวกัน (Category) ไว้ในที่เดียวกัน ซึ่งทำให้การวิเคราะห์และแปลความหมายของข้อมูลได้สะดวกยิ่งขึ้น

6. การนำเสนอผลการวิจัย

หลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาใช้ในการตอบคำถามการวิจัย และอธิบายลักษณะ บริบทหรือเงื่อนไข สาเหตุ/ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในโรงเรียนประถมศึกษา ที่ส่งผล การกระทำหรือยุทธศาสตร์ รวมทั้งผลกระทบสืบเนื่องที่เกิดจากภาวะผู้นำครูในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นนำเสนอผลการวิจัยโดยแยกเป็นบทตามลำดับ ดังนี้ บทที่ 1 บทนำ บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย บทที่ 4 บริบทชุมชนและโรงเรียน บทที่ 5 ลักษณะภาวะผู้นำครูในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น บทที่ 6 สรุปผลการศึกษา ข้อเสนอเชิงทฤษฎีและข้อเสนอแนะ

7. ระยะเวลาการวิจัย

หลังจากได้รับอนุมัติให้ทำวิจัยแล้ว ผู้วิจัยจะได้ใช้เวลาในการดำเนินการวิจัย 1 ปีการศึกษา